ICAR-Central Institute for Cotton Research

Weekly Advisory for Cotton Cultivation from 30th June to 6th July 2015

(33rd Standard week)

"The advisory is based on inputs received from the State Agricultural Universities of the respective states"

Date	Rainfall (mm)						
	June-15	July - 15					
	30	1	2	3	4	5	6
PUNJAB							
Bathinda	**8**	**13**	3	0	0	0	0
Ferozepur	**7**	**17**	4	0	0	0	1
Muktsar	**9**	**11**	4	0	0	0	0
Mansa	**9**	0	0	0	0	0	0
HARYANA							
Sirsa	**6**	0	0	0	0	0	0
Hissar	**6**	3	0	0	0	0	0
Fatehabad	**5**	3	0	0	0	0	0
RAJASTHAN							
Hanumangarh	**6**	4	**7**	4	2	2	0
Sri Ganganagar	**6**						
Banswara	1	0	0	0	0	0	1

Advisory

1. 1 – 2 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਮੀਹ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਤਿੰਨੇ ਪ੍ਰਾਤਾਂ (ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ।

2. 3 – 5 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ, ਹੋਰ ਕੰਮ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਉਚਿੱਤ ਮਾਤਰਾ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਉ।

3. ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਲੇ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ, ਜੂੰ, ਡਸਕੀ ਬੱਗ ਅਤੇ ਠੂਠੀ ਰੋਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿੰਮ ਅਧਾਰਿਤ ਸਪਰੇਆਂ ਹੀ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵਰਤੋ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਵਰਤੋ ਕਿਉਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋ ਨਾਲ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਠੂਠੀ ਰੋਗ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਸੀ. ਆਈ. ਸੀ. ਆਰ ਵੱਲੋ ਲਗਾਏ ਗਏ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਚੰਗੀ ਫ਼ਸਲ ਲੈਣ ਦੇ ਆਮ ਨੁਕਤੇ

1) ਸਮੇ ਸਿਰ ਖਿੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋ ਮੀਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ।

2) ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ 80 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3) ਮੀਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਘਣੀ ਬਿਜਾਈ ਵੱਟਾਂ ਉਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

4) ਮੀਹ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ 90 x 30 ਸੈਂ:ਮੀ: ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

5) ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਕਿਸਮਾਂ (ਸੂਰਜ, ਐਨੱ.ਐਚੱ 615, ਏ.ਕੇ.ਐਚੱ 081, ਫੂਲੇ ਧਨਵੰਤਰੀ) ਅਗੇਤੀਆਂ ਖਿੜਲ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸੰਘਣੀ 60 x 10 ਸੈਂ:ਮੀ: (40 x 10 ਸੈਂ:ਮੀ:, ਫੂਲੇ ਧਨਵੰਤਰੀ ਲਈ) 15 ਜੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਕੇ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6) ਨਾਨ-ਬੀ.ਟੀ.ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿੱਚ ਸੋਇਆਬੀਨ (ਬਰੈਡੀਰਾਈਜੋਬੀਅਮ ਜਪੋਨੀਕਮ ਨਾਲ ਬੀਜ ਸੋਧ ਕੇ)ਰੌਗੀ ਜਾਂ ਮਾਂਹ ਨੂੰ ਅਤਰ-ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 40 x 10 ਸੈਂ:ਮੀ: ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

7) ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਸੋਇਆਬੀਨ (ਬਰੈਡੀਰਾਈਜੋਬੀਅਮ ਜਪੋਨੀਕਮ ਨਾਲ ਬੀਜ ਸੋਧ ਕੇ), ਰੌਗੀ ਜਾਂ ਮਾਂਹ ਦੀ ਰਲਵੀਂ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

8) ਅਰਹਰ ਦੀਆਂ 2-3 ਕਤਾਰਾਂ ਨਰਮੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਮੀਲੀਬੱਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਹਰ ਰਫਿਊਜੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

9) ਪਹਿਲੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5-10 ਟਨ/ਹੈਕਟੇਅਰ ਰੂੜ੍ਹੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਓ।

10) ਐਜੋਟੋਬੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਸ.ਬੀ ਦੀ 25 ਗ੍ਰਾਮ/ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ।

11) ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਲਘੂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਪ੍ਰਬੰਧ:- ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਸਲਫੇਟ, 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਲੇ ਜੀਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਲਾਲੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਨਹੀ ਆਉਂਦੀ। 1% ਕੋਬਾਲਟ ਕਲੋਰਾਈਡ ਦਾ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਅਤੇ 1% ਬਵਿਸਟਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਗੜੁੱਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਮਲਾਏ ਹੋਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

12) ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ :- 2 % ਯੂਰੀਆ, 0.5 % ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ ਅਤੇ 0.2 % ਬੋਰੋਨ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ।

13) ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਦੇ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਅ 7 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪਲੈਨੋਫਿਕਸ 4.5 SL (NAA) 15 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਆਮ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ)

ਇਵੇਂ ਕਰੋ:

1) ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਣਸ਼ੀਲ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੀ.ਟੀ.ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਕਿਉਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

2) ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋਗੀ ਜਾਂ ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਰਲਵੀ ਫ਼ਸਲ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਕਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

3) ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ (8 ਗ੍ਰਾਮ), ਵੀਟਾਵੈਕਸ ਜਾਂ ਥੀਰਮ (3 ਗ੍ਰਾਮ) ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਨਾਲ ਸੋਧਣ ਤੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

4) ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

5) ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਫ਼ ਰੱਖੋ ।

6) ਮੀਲੀਬੱਗ ਵਾਲੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ ।

7) ਨਿੰਮ ਤੋ ਬਣੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਕਸ਼ੀ ਰੋਕਥਾਮ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

8) ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਫੀਰੋਮੋਨ ਟਰੈਪ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

9) ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ, ਡਾਈਮੈਥੋਏਟ ਜਾਂ ਐਸੀਫੇਟ ਦੀ 30-40 ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ 50-60 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੂੰ, ਮੀਰਡ ਬੱਗ, ਮੀਲੀਬੱਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ:

10) ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 15 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।ਇਸ ਨਾਲ ਠੂਠੀ ਰੋ ਤੋ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11) ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ, ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੇਪਾ, ਤੇਲਾ, ਜੂੰ, ਮੀਰਡ, ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਮੀਲੀਬੱਗ ਲਈ ਲਾਲ ਸੁੰਡੀ, ਹਰਾ ਘੋੜਾ, ਸੀਰਫ਼ਡ ਮੱਖੀ, ਜੀਓਕੋਰਿਸ ਭੂੰਡੀ, ਆਨੀਸ਼ੀਅਸ਼ ਜਾਤੀ, ਐਫੀਲਾਈਨਸ਼, ਮੀਰੀਡ ਬੱਗ ਅਤੇ ਮੱਕੜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਕਸ਼ੀ ਹਨ।

12) ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਤੰਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੱਤਾ ਲਪੇਟ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਕੁੰਡਮਾਰ ਸੁੰਡੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਰੇਅ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਕਿ ਇਹ ਕੀੜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੀੜੇ ਪ੍ਰਜੀਵੀਆਂ (ਟ੍ਰਾਈਕੋਗਰਾਮਾ, ਐਪਟਲੀਜ਼ ਅਤੇ ਸੀਮੀਰੋਪਾ) ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਜੀਵੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

13) ਬੀ.ਟੀ. ਕੀਟਨਾਂਸ਼ਕ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਤੇ ਨਾ ਕਰੋ।

14) ਨਿਓਨਕੋਟਿਨੋਆਇਡ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ (ਐਸੀਟਾਮਪਰਿਡ, ਇਮੀਡਾਕਲੋਪਰਿਡ, ਕਲੋਥਾਈਨੀਡਿਨ ਅਤੇ ਥਾਇਆਮੀਥਾਕਸਮ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

15) ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਕਲਾਸ-1 ਵਾਲੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ (ਫਾਸਫੋਮੀਡਾਨ, ਮੀਥਾਆਇਲ ਪੈਰਾਥੀਓਨ, ਫੋਰੇਟ, ਮੋਨੋਕਰੋਟੋਫਾਸ਼, ਡਾਈਕਲੋਰੋਵਾਸ, ਕਾਰਬੋਫੁਰਾਨ, ਮੀਥੋਮਾਇਲ, ਟ੍ਰਾਈਜੋਫਾਸ ਅਤੇ ਮੈਟਾਸੈਸਟੋਕਸ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ।

16) ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫੀਪਰੋਨਿਲ ਅਤੇ ਪਰਿਥਰਾਇਡ ਨਾ ਵਰਤੋ।

17) ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਾ ਵਰਤੋ ਕਿਉਕਿ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ (ਈ.ਟੀ.ਐਲ):- ਜੇਕਰ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ/ਤੇਲੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ (ਗਰੇਡ-II ਹੇਠਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਚੁਰੜ ਮੁਰੜ ਜਾਣਾ ਅਤੇ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਹੋ ਜਾਣੇ) ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਵਰਤੋਂ:

ੳ) ਨਿੰਮ ਤੇਲ 1.0 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ + ਨਿੰਮ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਅਰਕ 5.0 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ + 0.05-0.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਡਿਟਰਜੈਟ
ਅ) ਵਰਟੀਸ਼ੀਲੀਅਮ ਲੇਕਾਨੀ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ
ੲ) ਡਾਇਆਫੈਨਥੂਯੂਰੋਨ 50 WP@ 800 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ
ਸ) ਫਲੋਨਿਕਾਮਿਡ 50 WG@ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ
ਹ) ਬੂਪਰੋਫੈਜ਼ਿਨ 25SC@ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ

ਇਹਨਾਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਈਮੈਥੋਏਟ ਜਾਂ ਐਸੀਫੇਟ ਜਾਂ ਈਥੀਆਨ ਵੀ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਮੀਰਡ ਬੱਗ ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੀਫੇਟ 75 SP ਜਾਂ ਡਾਈਮੈਥੋਏਟ @ 1 ਮਿ:ਲਿ: ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ।

ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ:-

ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮਾ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ:

ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ:- ਜੇਕਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

1) HaNPV ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ NSKE ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ ਜਾਂ ਫੋਸ਼ਾਲੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ।

2) ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 70-80 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਟਰਾਈਕੋਗ੍ਰਾਮਾ ਕਾਰਡ ਨਾਨ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ-ਕਪਾਹ ਤੇ ਵਰਤੋਂ । ਟਰਾਈਕੋਗ੍ਰਾਮਾ ਆਂਡੇ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮੇ ਉਤੇ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਕਿ ਬੀ.ਟੀ. ਨਰਮਾ ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

3) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕਰੋ।

ੳ) ਕਲੋਰਨਟਰਪਾਨੀਲੀਪਰੋਲ (ਕੋਰਾਜ਼ਿਨ)
ਅ) ਫਲੂਬੈਂਡੀਆਮਾਈਡ (ਫੇਮ)
ੲ) ਸਪਾਈਨੋਸੈਡ

ਸ) ਐਮਾਮੈਕਟਿਨ ਬੈਨਜ਼ੋਏਟ

ਹ) ਇੰਡੋਕਸਾਕਾਰਬ

ਇਹ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਣ ਸੁੰਡੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4) ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਚਿਤਕਬਰੀ ਸੁੰਡੀ:- ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੁੰਡੀ/ਦਸ ਹਰੇ ਟੀਂਡੇ ਜਾਂ 8 ਬਾਲਗ ਪਤੰਗੇ ਹਰ ਰਾਤ, ਤਿੰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਕਗਾਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੁਇਨਲਫਾਸ 25EC /ਪ੍ਰੋਫੈਨੋਫਾਸ 50EC@ 2 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਥਾਇਓਡੀਕਾਰਬ 75%WP@ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਿਥਰਾਇਡ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।

ਹੋਰ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ

1) ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸੁੰਡੀ:-ਇਹ ਸੁੰਡੀ ਝੁੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਆਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ SlNPV@ 500-LE/ਹੈਕਟੇਅਰ ਜਾਂ ਰੀਮੋਨ 10 EC@ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਲਾਰਵਿਨ 75WP@ 250 ਗ੍ਰਾਮ, 250 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

2) ਜੜ੍ਹ ਦੀ ਭੂੰਡੀ ਦੇ ਨਾਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਨੋਫਾਸ @ 2 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

3) ਜਿਥੇ ਭਾਰੀ ਮੀਹ ਂ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਘੋਗਿਆਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ 2% ਮੈਟਏਲਡੀਹਾਈਡ @ 12.5ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਇਸ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਟਾਂ, ਖੇਤਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰੋ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

1) ਪੈਰਾਵਿਲਟ/ਕਮਲਾਉਣਾ/ਜੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਣਾ:- ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਔੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਜਾਂ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕੋਬਾਲਟ ਕਲੋਰਾਈਡ @ 10 ਮਿਲੀ ਗ੍ਰਾਮ/ਲਿਟਰ (10 ppm) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਆਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕਾਪਰ ਆਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਯੂਰੀਆਂ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਾਰਬੈਂਡਾਜ਼ਿਮ 1 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

2) ਟੀਡੇਂ ਦਾ ਗਲਣਾ:- ਬੱਦਲਵਾਈ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੀਡੇਂ ਗਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਡੇਂ ਹੀ ਗਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਨਕੋਜੇਬ 75WP+ਕਲੋਰੋਥੈਲੋਨਿਲ 70WP@ 2 ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ। ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉਪੱਰ ਦਿੱਤੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਸੈਲਵੈਟ 99 ਜਾਂ 50 ਮਿ:ਲਿ: ਟਰਾਈਟਨ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਓ।

3) ਝੁਲਸ ਰੋਗ:- ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੈਨਕੋਜੈਬ 75WP@ 2.5 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।

4) ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਧੱਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਝੁਲਸ ਰੋਗ:- ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਟਰੈਪਟੋਸਾਈਕਲੀਨ ਸਲਫ਼ੇਟ (15-20 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ + ਕਾਪਰ ਆਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ (1500-2000 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਨੂੰ 200-250 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ:-

ਸਟੌਂਪ 30 ਈ.ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਸਾਲਿਨ 45 ਈ.ਸੀ.' 2.5 ਲਿਟਰ/ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿਓ।
ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ ਨਵੇਂ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਹੋਏ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਨਦੀਨਨਾਸ਼ਕ (ਮਾਤਰਾ 50 ਤੋਂ 75 ਗ੍ਰਾਮ ਏ.ਆਈ ਹੈਕਟੇਅਰ)

1) ਘਾਹ ਨਦੀਨ:- ਕਿਉਜਇਲਾਫੋਪ ਇਥਾਇਲ ਜਾਂ ਫੀਨੋਕਸਾਪ੍ਰੋਪ ਇਥਾਇਲ ਜਾਂ ਫਲੂਜੀਫੋਪ ਬੂਟਾਇਲ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰੋ।
2) ਡੀਲਾ, ਮੋਥਾ ਅਤੇ ਘਾਹ ਨਦੀਨ:- ਪਰੋਪਾਕੁਜਿਲਾ ਫੌਪ ਇਥਾਇਲ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।
3) ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨ:- ਪੈਰੀਥਾਇਓਬੈਕ ਸੋਡੀਅਮ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਨਦੀਨ ਉਗੱ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਓਦੋਂ ਨਦੀਨ-ਨਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਦੀਨ-ਨਾਸ਼ਕ ਨਵੇਂ ਨਦੀਨਾਂ (10-15 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ) ਦਾ ਚੰਗਾ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਕਿਉਜਇਲਾਫੋਪ ਇਥਾਈਲ, ਫੈਨਔਕਸਾਪਰੋਪ ਇਥਾਇਲ, ਫਲੂਜੀਫੋਪ ਬੂਟਾਇਲ ਦੀ ਪੈਰੀਥਾਇਓਬੈਕ ਸੋਡੀਅਮ ਚੌੜੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੇਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਪਾਹ-ਨਰਮਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਭਾਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਖੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਹ-ਨਰਮਾ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਾਸ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਕਰਨ ਸੇਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਖੇਤ ਦੀ ਢਲਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖਾਲ ਬਣਾਓ ਖਾਸ ਕਰ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ। ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਨਮੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰ ਜਿਥੇ ਮੀਂਹ 700-900 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਹੋਵੇ, ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਖਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿੱਟੀ ਚੜਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਕਪਾਹ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਖਾਲੀਆਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਕਾਸ ਖਾਲ ਖੇਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਖੇਤ ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਬਿਜਾਈ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵੱਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਉਪੱਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਕਿ ਖਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਖੜਨ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਾਦ ਪਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੀਂਹ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਕਿ ਮੀਂਹ ਦੇ

ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਵਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਖੜਣ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ 0.5 ਤੋਂ 1.0 ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਜਾਂ 19:19:19 ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਹਫਤੇ-ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ।

1। ਮੀਲੀ ਬੱਗ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿਓ ਅਤੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ।
2। ਨਿੰਮ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਕਸੀ ਰਕਥਾਮ ਯ